

Dr Ted Hildebrandt, historia ST, lit. i teologii, Wykład 8

© 2012, dr Ted Hildebrandt

To jest dr Ted Hildebrandt na ósmym wykładzie z historii Starego Testamentu, literatury i teologii. Ten wykład rozpocznie się od synów Bożych i córek ludzkich w 6 rozdziale Księgi Rodzaju, a następnie do Abrahama, przyjaciela Boga, geografii Mezopotamii, a także trzech cięć w życiu Abrahama i jego trojga rzekomych „dzieci”.

A. Podgląd quizu [0:00-2:00]

Dobra klasa, zaczynamy. Mamy dzisiaj dużo do omówienia. Muszę nadrobić kilka slajdów z innej klasy. Nad czym pracujecie w tym tygodniu? Kapłańska. Wybierz rozdziały w Księdze Kapłańskiej, są tam dwa artykuły – jeden, który masz obowiązek przeczytać, a drugi, za który odpowiadasz za treść przepisów żywieniowych. Myślę, że jest też trochę czytania w *Ojcze nasz Abraham*, a potem kilka wersetów pamięci. Więc myślę, że to tyle. Tak, będzie treść pytania na temat *Ojcze nasz Abraham*, jak również artykuł. Myślę, że to wszystko, co tam mamy.

W porządku, zacznijmy od słowa modlitwy, a potem przejdziemy do fragmentu Księgi Rodzaju 6 i spróbujemy przejść przez to jeszcze raz.

Ojcze dziękujemy Ci za ten dzień. Dziękujemy Ci za przywilej, jaki mamy w tym miejscu, aby móc badać Twoje słowo, zgłębiać idee, które inni myśleli i zastanawiać się nad Twoją wielkością i dobrocią oraz Twoim wielkim miłosierdziem, które zostało wyrażone dla ludzkości, jak również wielkimi chwilami gniew, który na nas spadł. Modłę się, abys pomógł nam nauczyć się kochać Cię w duchu i prawdzie. Dziękuję za Twoje Słowo. Modłę się, abyście pomogli nam odzwierciedlić to, nawet dzisiaj, w naszym życiu. W imię Chrystusa, Amen.

B. Rodzaju 6: Synowie Boży i córki ludzkie [2:01-3:27]

Podnieśmy historię. Pracujemy nad Genesis; w końcu wydostaliśmy się z Księgi Rodzaju od 1 do 3. Więc dzisiaj przejdziemy do rozdziału 6 i spróbujemy przejść przez

rzeczy dość szybko, aby dostać się do życia Abrahama. Więc mieliśmy rozmawiać o potopie i o tym, co się tam dzieje z synami Bożymi i córkami ludzkimi.

Pozwólcie, że przeczytam tę historię w rozdziale 6 Księgi Rodzaju. Jest napisane: „Kiedy ludzie zaczęli się rozmnażać na ziemi i rodziły im się córki, synowie Boży zobaczyli, że córki ludzkie są piękne i żenili się z każdą, którą chcieli. Wtedy Pan powiedział: „Mój duch nie będzie walczył ze śmiertelnikami na wieki, ponieważ jest śmiertelny, a jego dni będą trwać 120 lat”. Tak więc to, co otrzymujesz, to skrócenie ludzkiej długowieczności. Pamiętasz, że wszyscy dożyli 900 lat i coś w tym stylu? Teraz Bóg mówi, że ich dni zostaną skrócone do 120 lat. „Nefilim żyli na ziemi w owych dniach — a także później — kiedy synowie Boży weszli do córek ludzkich i mieli z nimi dzieci. Byli dawnymi bohaterami, sławnymi ludźmi”. Więc pytanie brzmi: potop następuje w wyniku poślubienia przez synów Bożych córek ludzkich, dlaczego Bóg tak się tym denerwuje? Kim byli ci synowie Boga? Dlatego chcemy przeanalizować niektóre pytania. Kim byli synowie Boga i dlaczego Bóg tak się rozgniewał? W rzeczywistości powódź jest tego skutkiem.

C. Widok Setytów [3:28-5:06]

Pierwszą jego sugestią jest to, że synowie Boży byli czcicielami Boga, a córki ludzkie były tymi, które nie znały Boga. Więc zasadniczo byłoby to małżeństwo międzywyznaniowe. Właściwie to, co tu macie, nazywa się „poglądem setytów”.

Setytów jest taki, że synowie Seta byli boską linią. Synowie Kaina byli bezbożną linią (córkami ludzkimi). Było to małżeństwo między synami Seta i synami Kaina. Nawiasem mówiąc, czy w innych częściach Pisma Świętego Bóg niepokoi się małżeństwami między wierzącymi a niewierzącymi? Czy pamiętasz, jak w Nowym Testamencie jest napisane: „nie wprzęgajcie się w nierówne jarzmo z niewierzącymi”? Żydowskie małżeństwa – czy pamiętacie, jak Salomon żenił się z innymi żonami z innych kultur i to sprowadziło jego serce na manowce, by czcić innych bogów? Tak więc pogląd setytów opiera się na tym i mówi, że w zasadzie linia Seta była następcą Abla, więc Set staje się boską linią po zabiciu Abla. Potomkowie Kaina zawierają małżeństwa

mieszane i to jest problem. Nazywa się to poglądem setyckim . Istnieje pewne wsparcie dla tego, co wydaje się naturalnie pasować do kontekstu. Mój problem polega na tym, że termin „synowie Boży” nigdy nie jest używany wyłącznie do identyfikacji potomków Abla.

D. Pogląd królewski [5:07-8:07]

Jest jeszcze druga sugestia, która jest dość interesująca i brzmi ona tak: synami Bożymi byli królowie i szlachcice. Że nazywano królów... a tak przy okazji, czy w starożytnej Mezopotamii królowie nazywali siebie „synami bogów”? Tytuł ten był używany, ponieważ król był uważany za syna boga. Więc co by było wtedy, gdyby ci królowie, ci ludzie o nabytej mocy, ci „synowie Boży”, królowie, brali kobiety, które zasadniczo rozwijałyby ich harem. Innymi słowy, brali kobiety do swojego haremu i mnożyli żony. Czy haremy stanowią duży problem zarówno w starożytności, jak iw Biblii? Więc to byliby królowie ustanawiający harem, przyjmujący kobiety do tego haremu - wiele żon i to staje się problemem.

Teraz coś pominąłem. Jest to dla mnie bardzo interesujące i wydaje mi się, że większość ludzi nie rozumie, że to nie tylko ci synowie Boży żenili się z córkami ludzkimi, ale jest tu zaangażowane inne słowo. To się skończyło w wersecie 11 rozdziału 6. Jest napisane: „A ziemia była zepsuta w oczach Boga i pełna przemocy (*hamasu*)”. Najwyraźniej była tu też domieszka przemocy, co również stanowiło część problemu. Jakie jest hebrajskie słowo określające przemoc? Hebrajskie słowo oznaczające przemoc to *hamas* . Teraz niektórzy z was mogą być przyzwyczajeni do humusu. Czy ktoś lubi humus? Nie lubię amerykańskiego humusu. Lubię prawdziwy arabski humus. To jest to, co dostajesz w Jerozolimie naprzeciwko czwartej stacji Chrystusa na Via Dolorosa. Facet ma najlepszy humus na świecie. To jak jedzenie steku z serem Philadelphia poza Filadelfią. To po prostu nie działa. Czy wiesz co mówię? W Filadelfii dostajesz to, co najlepsze. Humus i *Hamas* nie są tym samym. *Hamas* oznacza „przemoc”. Nawiasem mówiąc, czy kiedykolwiek słyszałeś o palestyńskiej grupie o nazwie *Hamas* ? Czy rozumiesz? Obecnie w Izraelu istnieje cała grupa o nazwie Hamas. Przy okazji, czy rozumiesz, co oznacza rdzeń tego słowa? Oznacza „przemoc”. Co ci ludzie zamierzają

zrobić Izraelowi? Przemoc. Więc ta grupa *Hamasu*, nawet jej nazwa oznacza „przemoc”. Więc wszyscy mówią: „Cóż, *Hamas* jest naprawdę pokojową organizacją”. Tak naprawdę próbują grać kartą praw Palestyny. Jak mają na imię? *Hamas* mówi ci to coś? To znaczy powinno dużo powiedzieć, ale większość ludzi o tym nie wie.

W każdym razie ci królowie byli w to zamieszani i niektórzy ludzie myślą wtedy, że ci królowie byli zaangażowani w przemoc, uciskając ludzi, którzy byli poniżej nich, i tak ten *hamas* miał miejsce. To drugi pogląd. Czy idea królestwa zostanie rozwinięta w Biblii? Czy królowie mieli później wiele żon w zły sposób z 700 żonami Salomona i 300 konkubinami. Więc są ku temu pewne przesłanki.

E. Widok anioła [8:08-19:05]

Ten ostatni pogląd nazywany jest widokiem anioła. Powiniennem powiedzieć, że właściwie w różnych momentach mojego życia wyznawałem każdy z tych poglądów, więc nie czuję się dogmatycznie w tej sprawie. Pogląd, który obecnie wyznaję, to możliwość „poglądu anioła”. W dużej mierze dzieje się tak dlatego, że w Hioba rozdział 1 werset 6 mówi o „synach Bożych” przychodzących przed Boga. Bóg mówi do szatana „Rozważałeś świat, czy zwróciłeś uwagę na mojego sługę Hioba? Szatan mówi O tak, Hiob jest dla ciebie dobry, ponieważ ty jesteś dobry dla niego. Jeśli zabierzesz mu to, co ma, przeklnie cię prosto w twarz. A więc to Bóg na niebiańskiej radzie nazwał ich „synami Bożymi”. Synami Bożymi byli aniołowie, którzy stanęli przed Bogiem. Coś interesującego w Liście do Hebrajczyków rozdział 13:2 mówi również o aniołach i ludziach. List do Hebrajczyków, rozdział 13, werset 2, przepraszam za przeskakiwanie do Nowego Testamentu, ale jest tam napisane: „Miłujcie się jak bracia. Nie zapomnij zabawiać nieznajomych, bo robiąc to, niektórzy ludzie zabawiali anioły, nie wiedząc o tym”. Czy zatem aniołowie mogą przybierać ludzką postać? Najwyraźniej ludzie czasami o tym nie wiedzą i możliwe, że byli aniołami.

Teraz opowiem historię tutaj, więc jak mam zamiar przejść tutaj i to będzie historia. Więc kiedyś byłem w Warsaw Indiana i jechałem Trasą 15 i był tam facet autostopem. A teraz pytanie: czy ludzie dziś dużo podróżują autostopem? Już nie dużo. Czy ludzie z mojego pokolenia? Jechałem do domu autostopem ze studiów i ze

wszystkich stron. Więc ten facet jechał autostopem i pomyślałem: „Człowieku, od dawna nie widziałem osoby podróżującej autostopem”. Wyglądało na to, że był najwyraźniej Latynosem i potrzebował podwiezienia. Był prawdopodobnie po trzydziestce, więc pomyślałem, że kiedyś przejeżdżałem obok niego swoim samochodem i pomyślałem, że wiesz, że powinienem go odebrać. Teraz pytanie, czy mam tu problem, ponieważ moja żona zawsze wariuje, kiedy robię takie rzeczy. Ale powiedziałem: „Hej, to tylko ja, mam w domu żonę i dzieci, ale w samochodzie jestem tylko ja. Więc wracałem inną drogą i pomyślałem, że go odbiorę. Więc podniosłem faceta i kiedy jechaliśmy, powiedział mi, że się upił czy coś, był w swoim łóżku, w swoim domu, a policja weszła, wyciągnęła go z łóżka i zaciągnęła do więzienia, a on właściwie był sądzony za pijaństwo. Twierdził, że nie prowadził pod wpływem alkoholu, bo oczywiście nie miał samochodu. „Przyszli do mojego domu, złapali mnie i ściągnęli tutaj”. Więc opowiada mi swoją historię o nieszczęściu. Więc jechaliśmy i pomyślałem, że wiesz, że zawiezenie go na inną trasę, Trasę 13, zajmie mi tylko 5 minut, a wtedy będzie miał czysty strzał do Syracuse, dokąd jedzie. Więc zawiozłem tam faceta i to nie jest żart i jest dość dziwne. Facet wysiada z samochodu, więc rozmawialiśmy i bardzo mi się podobała ta rozmowa. To było wspaniałe. Muszę pomóc facetowi, a on wysiada z samochodu. Gdy facet wysiada z samochodu, to jest szczerą prawdą, nadal nie wiem, co o tym sądzić. Patrzy na mnie i mówi: „Wiesz, niektórzy ludzie zabawiali anioły nieświadomie”. Zamknął drzwi i poszedł w dół ulicy. Przysięgam, że tego nie wymyśliłem. To się naprawdę wydarzyło. Teraz nie wiem, czy był po prostu Hiszpanem, który trochę za dużo wypił i nadal to w nim tkwiło, czy coś innego. Kiedy tam siedziałem, zastanawiałem się, skąd się to wzięło — Hiszpan cytujący mi Biblię. To było dziwaczne. Ale tak czy inaczej, nie twierdzę, że był aniołem, ponieważ nie widziałem jego aureoli, ale mówię tylko – nigdy nic nie wiadomo.

A teraz pozwól mi wrócić i poprowadzić to w innym kierunku. Czy to możliwe, że jesteś w Bostonie i bezdomny siedzi na poboczu ulicy. Czy to możliwe? List do Hebrajczyków 13 mówi o okazywaniu gościnności. Nigdy nie wiesz. Mówię więc, że chrześcijanie powinni odczuwać współczucie, okazywać gościnność i tego typu rzeczy

bezdolnym. Nigdy nie wiesz, że może to być anioł siedzący tam i po prostu nigdy nie wiesz (Mat. 25:35ff.). Więc wszystko, co mówię, to być gościnnym i hojnym.

List do Hebrajczyków zdaje się wskazywać, że istnieją aniołowie, którzy przybierają ludzką postać. Nawiasem mówiąc, już to wiecie. Pamiętasz, jak przyszedł Abraham i ci trzej faceci, a Sarah zrobiła dla nich obiad? Czy te anioły pojawiły się i najwyraźniej musisz to rozgryźć. Ale poczekaj chwilę, ale Mateusz 23 mówi, że aniołowie ani się nie żenią, ani nie wychodzą za mąż. Sugeruję, że to upadli aniołowie. To nie są anioły w niebie, ale upadłe anioły i taka możliwość jest możliwa.

Teraz to inne pytanie. Mówi o Jahwe Malachu, Aniele Pańskim w płonącym krzaku (Wj 3). Nazywa go „Aniołem Pańskim”. Teraz pozwólcie, że trochę popracuję z koncepcją anioła. Słowo „anioł” oznacza po prostu „posłaniec”. Tak więc czasami w Księdze Objawienia mowa jest o „aniole” kościoła w Kolosach lub Laodycei, co oznacza po prostu „posłańca”, który udał się do tego kościoła. Więc niekoniecznie oznacza to anioła lecącego ze skrzydłami. Może to po prostu oznaczać „posłaniec”. Termin „anioł” może oznaczać „posłaniec”. Teraz jest to także Anioł Pański. Więc może być tak, że przedstawiciel Pana był w krzaku. Ale problem polega na tym, że używa się tytułu „Anioł Pański” i kiedy jesteś w buszu, kiedy krzak zaczyna mówić, co on mówi? Krzew jest pytany „Jak masz na imię?” OK. Pozwól mi zająć się krzakami. Mojżesz podchodzi więc do płonącego krzewu i pyta: „Jak masz na imię?”. a czy pamiętacie, że tuż przed tym krzak powiedział: „zdejmujcie buty, bo stoicie na świętej ziemi”. Teraz przychodzi normalny anioł i mówi: „Hej, zdejmij buty. Jesteś na świętej ziemi”. Czy czcisz anioła? Nawiasem mówiąc, w księdze Daniela i Apokalipsie pewien facet upada i zaczyna wielbić tego niesamowitego anioła. Facet się kłania i pierwsze, co mówi anioł, to: „Wstań. „Nie rób tego. Nie jestem Bogiem”. Płonący krzew – zdejmij buty. Czy to zwykły aniołek? A kiedy pyta go o imię, odpowiada: „Jestem, który jestem”. Anioł tak nie reaguje. To imię Boga. Tak więc w płonącym krzaku mamy Jahwe/Jahwe, Boga w krzaku. To anioł Pański. Wiele osób sugerowałoby, że był to Jezus Chrystus, najwyższy wcielony Chrystus w buszu. On jest Bogiem i mówi, i jest Jahwe. Mówi więc, że mam na imię Jehowa, a moje imię to „Jestem, który jestem”. Tytuł Anioła Pańskiego wydaje się

być tytułem, który określa również samego Boga, a kiedy Anioł Pański mówi, wiele razy, jest to Bóg. Więc musisz z tym pracować. Przepraszam, że odszedłem od tej stycznej.

Gdzie my tu jesteśmy? Anioły się nie żenią. Więc mówimy, że te anioły są upadłymi aniołami. Jest też fragment Listu do Koryntian, który mówi o aniołach spoglądających z góry na kobiety. Robi się dość dziwnie. Więc mówię tylko, że to mogły być anioły. Być może aniołowie żenili się z kobietami. Nawiasem mówiąc, czy to wyjaśniałoby fakt, że mieli dzieci, które były gigantyczne i silne. Więc jest taka możliwość.

Teraz, która z tych odpowiedzi jest prawidłowa. Jak powiedziałem, zajmowałem w różnych momentach życia każdą z tych pozycji. Więc nie wiem, który z nich jest właściwy. Jestem teraz z tym widokiem anioła. Ale są pewne rzeczy, których po prostu nie możesz wiedzieć.

Teraz ludzie mówią, co z Nefilim? Nikt nie wie, kim są ci Nefilim. To jeszcze przed potopem. Więc nie wiemy, kim są ci Nefilim. Nawiasem mówiąc, kiedy czegoś nie wiesz, jest to ważna zasada hermeneutyczna: kiedy nie wiesz czegoś w Piśmie Świętym, w jaki sposób określasz znaczenie słowa? Kontekst. W tym kursie powtórzę to sto razy. Co decyduje o znaczeniu? Kontekst określa znaczenie. Ale patrzysz na termin „Nefilim” i mówisz. Wiemy, że Nephilim to grupa ludzi, więc wiemy to z kontekstu. Czy wiemy, jaka to grupa ludzi? Odpowiedź brzmi nie." Więc kiedy nie wiesz z kontekstu, gdzie idziesz dalej? Wiele razy sięgasz do etymologii, historii lub rdzenia słowa. Jaka jest więc etymologia? Jakie jest źródło, historyczne znaczenie tego? To *naphal* oznacza „upaść”. A więc to są „upadli”. Nefilim to upadli. Czy widzicie, jak to się ma do poglądu upadłego anioła?

Jaki jest problem polegania na znaczeniu etymologii? To klasyczny przykład. Więc idę do domu do mojej żony i mówię, że nigdy nie nazywam jej skarbem, ale w każdym razie: „Kochanie, jesteś „słodka” w pierwotnym znaczeniu tego słowa”. Cóż, jaki jest problem ze słowem „słodki”? Słowo „słodki” w pierwotnym znaczeniu tego słowa oznaczało „krzywonogi”. Więc to chyba nie jest dobra rzecz do mówienia żonie, bo pewnie pomyśli... tak czy inaczej, nie chcesz tam jechać. Kiedy mówisz słowo

„słodki”, czy kiedykolwiek użyłeś go w oryginalnym znaczeniu? Czy znaczenia zmieniają się w czasie? Czy możesz cofnąć się do historii tego słowa i stwierdzić, że jego pierwotne znaczenie jest takie, jakie jest teraz? Nie, nie ma, więc musisz być ostrożny. Nawiasem mówiąc, jeśli jesteś w języku angielskim i chcesz znaleźć historię słowa, dokąd idziesz? Dla was pierwsze miejsce, do którego idziecie, to Internet. Ale po Internecie, jeśli pójdziesz do prawdziwej książki, mają prawdziwe książki z prawdziwymi stronami. Istnieją dwa tomy o tej grubości, zwane OED, *Oxford English Dictionary*. W *Oxford English Dictionary* [OED] słowo „słodki” będzie przewijać się przez dwie strony, dopóki nie wróci do pierwotnego znaczenia tego słowa w języku anglosaskim, łacińskim lub czymś w tym rodzaju. Wtedy da ci oryginalny root. Czy historia słowa, jego etymologia decyduje o jego znaczeniu? Nie, tak nie jest. Więc musisz być naprawdę ostrożny w tej kwestii. Uważaj na tego rodzaju argumenty etymologiczne. Znaczenie w kontekście jest tym, co określa znaczenie, a nie historia słowa. Dlatego nie przywiązuję zbytnej wagi do podejścia Nefilim do „upadłych”. Stawiam przy tym duży znak zapytania. Myślę, że to jedyna słówka, jaką mamy, więc po prostu ją chwytamy.

F. Boży smutek i łzy w niebie [19:06-24:49]

To jest interesujące, w Rodzaju rozdział 6 werset 6 mówi to o Bogu: „A Pan widział, jak wielka stała się niegodziwość człowieka na ziemi i że każda skłonność myśli w jego sercu była przez cały czas zła. I zasmucił się Pan, że stworzył człowieka na ziemi, i serce jego przepełnił ból”. Pojawia się moje pytanie: czy w niebie jest smutek, czy łzy? Po prostu lubię Erica Claptona, więc jest to jeden z moich ulubionych. Czy w niebie są łzy? Odpowiedź brzmi: myślę, że Clapton miał rację. Czy powiedziałbyś, że Bóg jest prawie w niebie? Tak. Nie ma nas tam, on tam jest. Czy odczuwa smutek w niebie? Biblia wyraźnie stwierdza, że Bóg odczuwa smutek. Chcę wam zasugerować, że w niebie panuje smutek. Sam Bóg, jak mówi Pismo Święte, odczuwa smutek i odczuwa ból w niebie. Więc to, co chcę wam zasugerować, to smutek; w niebie jest ból.

Czy Bóg może mieć złamane serce? To, co chciałbym wam zasugerować, i zostaję tutaj z tego powodu, to kto jest istotą we wszechświecie, która cierpi najbardziej? Sugeruję ci, że Bóg jest najbardziej pogrążoną w żałobie istotą we wszechświecie,

ponieważ naprawił wszystko i wszystko się popsuło. Kocha nas, a kiedy dzieje się ból i dziwne rzeczy, oplakuje to. Więc Bóg jest najbardziej zasmuconą istotą, ale wy mówicie: „Chwileczkę”, ale czy Księga Objawienia na końcu Księgi Objawienia 22 nie stwierdza, że Bóg otrze wszystkie łzy. Na końcu Biblii, kiedy Bóg ociera wszystkie łzy, co to oznacza? By były łzy do otarcia. Mówię więc, że Bóg ociera wszystkie łzy, zakładając, że w niebie są łzy. Więc Clapton ma rację. W niebie są łzy.

A teraz pytanie: czy nadejdzie dzień, kiedy te łzy zostaną otarte? Czy to teraz? To nie teraz. Dopóki istnieje grzech i zepsucie, czy Bóg odczuwa ból? Pewnego dnia świat stanie się nowy i te łzy zostaną wytarte. Cóż za interesujący sposób patrzenia na Boga tutaj. Czy Bóg żałuje czegoś, co zrobił? Czy Bóg żałuje? Czy rodzice kiedykolwiek żałują swoich dzieci? Kocham moje dzieci, ale były chwile, których żałowałem. Czy moje dzieci mogą dokonywać wyborów, a ja jako rodzic odczuwam ból ich wyborów? Czy mogą dokonywać wyborów, które naprawdę bołą? Lepiej w to uwierz. Prawdę mówiąc, im bardziej ich kocham, tym gorzej. Gdybym nie przejmowała się moimi dziećmi, czy by mnie to obchodziło? Ale fakt, że kocham moje dzieci, czyni mnie wrażliwym? Widzisz, co mówię? Fakt, że kocham moje dzieci czyni mnie bezbronną. Cóż, lepiej się stąd wnośmy. Jedno z moich dzieci dokonało wyborów, które były naprawdę druzgocące. Mówię tylko, że gdyby mnie to nie obchodziło, nie bolałoby.

Bóg stworzył człowieka. Więc wrócił i powiedział, że myśli o całej sprawie i czuje się zasmucony całą sytuacją. Pozwól, że trochę to wycofam. Żałował, że stworzył człowieka. Czy gdyby nadal byli w ogrodzie, byłby w żałobie? Nie. Więc jest zasmucony, dlaczego? Są małżeństwa mieszane, przemoc, są rzeczy, które opisuje w rozdziale.

Dlatego się smuci. To jest ponad ich niegodziwością, ich złem. Więc potem robi krok w tył od tego. Myśli o tym, dlaczego w ogóle stworzyłem człowieka, skoro wszystko, co robią, jest zepsute. Wszyscy są całkowicie skorumpowani i wtedy skupia się na Noah.

Mówię tylko, żeby wziąć to z tym, co jest napisane i trzeba umieścić to we właściwym kontekście. Kontekst w Genesis 6 to małżeństwa mieszane i przemoc, która ma miejsce. Mówię więc, że nie można wyrwać tego wersetu z kontekstu i po prostu powiedzieć, że mówi on: „Bóg żałuje, że kiedykolwiek stworzył ludzkość, więc po prostu

całkowicie jej ratuje”. Nie, był powód, dla którego tak się czuł i musisz go zbadać? To naprawdę ważny punkt. Masz wers i nie możesz go wyrwać z kontekstu. Musisz spojrzeć na to w kontekście. Dlaczego Bóg tak się czuł? Mówi ci w kontekście, dlaczego tak się czuje. Więc musisz odnieść to do innych wersetów. Nie da się tego tak po prostu wyrwać z kontekstu. A więc wracamy do głównej tezy: kontekst determinuje znaczenie. Nie możesz czasami wyciągać rzeczy z Pisma Świętego, a potem je uniwersalizować, musisz zrozumieć kontekst, w jakim są podane.

G. Czy Bóg może zmienić zdanie? [24:50-25:43]

Czy Bóg może zmienić zdanie? Wracając do tego, co właśnie wychowała. Czy Bóg może zmienić zdanie? On stwarza człowieka, czy może zmienić zdanie? Czy zobaczymy, jak Bóg zmieni zdanie? Właściwie czytaliście Księgę Wyjścia, czy Bóg zmienił zdanie w Księdze Wyjścia? Tak. Pamiętaj, kiedy robią złotego cielca, a on zstępuje, aby ich zgładzić. Mojżesz modli się, a Bóg zmienia zdanie. Prawie zabił Mojżesza i wycofuje się z tego w Księdze Liczb. Dlatego pytamy, co to znaczy, że Bóg zmienił zdanie? Nie chcę tu wszystkiego rozwijać, ale Bóg stworzył człowieka i najwyraźniej tego żałuje. Co to znaczy, że Bóg żałuje? Ponownie zobaczymy to w późniejszych tekstach, więc chcę po prostu wrzucić to w tym momencie i powiedzieć, że przejdziemy do innych tekstów, które są znacznie bardziej wyraźne, gdzie będziemy mieli więcej kontekstu i będziemy mogli posortować się, co to znaczy. Ale wszystko, co chcę, żebyś zrobił, to żebyś pomyślał o tym, czy Bóg może zmienić zdanie. Co to znaczy?

H. Klątwa Noego na szynce [25:44-36:50]

W rozdziale 9 Noe wychodzi z arki ze wszystkimi zwierzętami po dwa i siedmioma czystymi. Dlaczego siedem czystych? Bo potem musi poświęcić tych czystych. Nawiasem mówiąc, czy Księga Rodzaju kiedykolwiek mówiła nam o zwierzętach czystych i nieczystych? Nie, kiedy dowiedzieliśmy się o zwierzętach czystych i nieczystych? Jest daleko w Kapłańskiej. Księga Kapłańska, którą będziecie omawiać w tym tygodniu, mówi nam o czystym i nieczystym. Ale czy Noe wiedział, które są czyste, a które nieczyste? Możliwe więc, że Bóg stworzył całą masę wskazówek, które nie zostały dla nas zapisane, ale Noe wiedział, które są czyste, a które nieczyste.

Więc Noe wychodzi z arki i jaka jest pierwsza rzecz, którą robi? „Noe był człowiekiem ziemi i zaczął sadzić winnicę i wypił trochę jej ...” Co? Wino. Jaki jest problem, kiedy masz winnicę, kiedy nie masz lodówki? Lepiej wypij to szybko, bo inaczej się odwróci. Bierzesz to i zamieniasz swój sok winogronowy w co? Zresztą i tak się obróci. Stanie się kwaśny albo zmienisz go w wino. Więc zakłada winnicę, a teraz pływa łodzią od około roku, czy coś w tym stylu? Wychodzi, zakłada swoją winnicę, wypił trochę jej wina, upił się i leży odkryty w swoim namiocie. „A Cham, ojciec Kanaana, zobaczył nagość swojego ojca i powiedział o tym swoim dwóm braciom na zewnątrz, ale Sem i Jafet wzięli szatę i zarzucili ją sobie na ramiona. Potem poszli tyłem i zakryli nagość swoich ojców . Ich twarze były odwrócone w drugą stronę, aby nie widzieli nagości ojca. Noe obudził się po winie i dowiedział się, co zrobił mu jego najmłodszy syn, i powiedział „niech będzie przeklęty...”, a potem „najniższym z niewolników będzie dla swoich braci” i Noe odchodzi i przeklina.

Czego Ham nie zrobił? Osłaniaj jego tatę. Swoją drogą, czy to problem, że dziecko widuje się z ojcem? Mój syn i ja trenowaliśmy razem Tae Kwon Do. Więc teraz byśmy tam poszli, czy schowałem się przed synem i powiedziałem: „Synu, musisz stąd wyjść, bo nie chcę, żebyś oglądał nagość swojego ojca”? Więc twój ojciec nigdy nie weźmie prysznicę przed tobą. Czy o to tu chodzi? Nie. Wydaje się więc, że jest coś więcej niż tylko to. Więc zamiast ukrywać ojca tak, jak powinien, czy go obnaża? Tak. Idzie po swoich braci. Czy teraz jego bracia postępują właściwie i cofają się, aby zakryć nagość ojca? To jest naprawdę trudne w naszej kulturze, czy duma i wstyd są naprawdę duże w niektórych kulturach? A w niektórych kulturach istnieje takie tabu, że zawstydzanie rodziców jest naprawdę złe. Czy niektóre kultury odczuwają to bardzo , bardzo mocno, pojęcie wstydu i honoru?

Nawiasem mówiąc, czy niektóre kultury odczuwają to bardzo mocno? Teraz mówię o Detroit. Czy pamiętasz to? Te dwie dziewczyny w samochodzie w Detroit i ich ojciec zostali zawstydzeni przez te dwie dziewczyny spotykające się z nie-muzułmanami? Dziewczyny są w samochodzie, dziewczyna na tylnym siedzeniu rozmawia przez komórkę, a jej ojciec wyciąga broń i strzela do własnej córki w samochodzie. To było w

Detroit, w Ameryce, a dziewczyna na tylnym siedzeniu krzyczy przez telefon „Tato, tato” i krzyczy na 911, że jej ojciec właśnie postrzelił jej siostrę. Ojciec następnie odwraca broń z tyłu i słyszysz, jak broń wystrzeliwuje, po czym telefon komórkowy milknie. Czy stało się to w Ameryce, w Detroit? Tak przy okazji, posyłacie mi wiele pustych spojrzeń. Czy państwo o tym nie wiedzą? Teraz powiem tylko tyle. Czy media to ujawniły, czy też media to zatuszowały? To było zakryte. Dlaczego? Ponieważ mówienie czegokolwiek o tle było politycznie niepoprawne; oczywiste pochodzenie muzułmańskiego ojca. Ten facet był tak urażony jako ojciec, że jego córki zawstydziły go, że je zabił. Swoją drogą, czy w Ameryce dość często zdarzają się zabójstwa honorowe? Czy kiedykolwiek usłyszysz o nich w mediach, a odpowiedź brzmi: nie. Teraz musicie zadać sobie pytanie: „Zastanawiam się, dlaczego nigdy o tym nie słyszymy”. Teraz jest tam coś z programu politycznego. To jest poprawność polityczna w amoku. Teraz pytanie: w tej kulturze, w której był ten ojciec, czy wstyd i honor są naprawdę ważną ideą?

Pamiętacie to tsunami, które nawiedziło Japonię? Czy pamiętacie niektórych przywódców, których martwili się, że ci przywódcy popełnią samobójstwo, ponieważ byli zawstydzeni, ponieważ nie wiedzieli, że tsunami nadejdzie tam i zniszczy ten reaktor jądrowy? Martwili się, że niektórzy przywódcy w Japonii zamierzają popełnić samobójstwo. W tej kulturze, jeśli jesteś zawstydzony, że nie robisz czegoś takiego, ludzie mogą dziwnie zareagować.

Więc chcę powiedzieć, czy w Ameryce dbamy o wstyd i honor? W naszej kulturze. Czy jesteśmy kulturą bez wstydu? W innych kulturach wstyd i honor są naprawdę bardzo ważne. Więc to, co tutaj mamy, to zawstydzenie ojca, obnażenie ojca.

Kilka lat temu czytałem literaturę ugarycką. W literaturze ugaryckiej, to jest na północ od Izraela, na niektórych ugaryckich tabliczkach jest napisane, że jednym z obowiązków, i jest to wyraźnie wymienione, że jednym z obowiązków synów jest zakrywanie nagości ich ojca. To był obowiązek syna. Obowiązkiem syna jest zakrywanie nagości ojca. Więc to byłoby tak, jakby... twój ojciec się upił. Czy syn powinien odwiedzić ojca do domu i zaopiekować się nim, zamiast go narażać? Więc myślę, że to jest to, co masz tutaj - zawstydzenie i hańba ojca.

Więc Noe budzi się, dowiaduje się, co zrobili jego synowie, dowiaduje się, co zrobił jego drugi syn, i wtedy przeklina syna i mówi: „najniższym z niewolników będzie dla swoich braci”. Teraz potomkowie Hama idą gdzie? Jeśli śledzisz drzewo genealogiczne, czy mamy genealogie tych dzieci? Potomkowie Chama stają się Kuzami. Kusz schodzi do Etiopii, więc zasadniczo potomkowie Chama schodzą do Afryki. Kiedy Noe ich przeklina, mówi: „Najniższe z ocalałych będzie dla jego braci”. Niektórzy twierdzą, że jest to przekleństwo rzucone na Afrykę i że to przekleństwo „najniższym z niewolników będzie dla swoich braci”, że Ham jest przeklęty i że jego potomkowie będą niewolnikami. To przekleństwo dla Afryki i afrykańskich niewolników. Biblia mówi nam, że jest to przekleństwo Noego. Dlatego w pewnym sensie to legitymizuje. Czy ludzie używali tego argumentu? Tak, ten argument został użyty.

Źle odczytałem wiadomość, ale mnie złapała. Cóż, pozwól mi przeczytać, co jest tam naprawdę napisane. „Noe wstaje i mówi: niech będzie przeklęty Cham?” On tego nie mówi. Mówi: „Przeklęty niech będzie Kanaan”. Potomkowie Kanaana – to jest naprawdę trudne. Gdzie osiedlają się potomkowie Kanaana? W ziemi Kanaan. Gdzie jest ziemia Kanaan? To jest Ziemia Obiecana, to jest ziemia Izraela. Teraz potomkowie Kanaana stają się kim? To znowu bardzo trudne. Jeśli nie wiesz, kim oni są, po prostu wstaw „ite” lub „tite” na końcu. Jebusyt, Hetyt, Gergaszyt, ok, więc to co? Więc tutaj jest Kananejczyk. Kananejczycy osiedlają się w ziemi obiecanej, która ostatecznie stanie się ziemią obiecaną Izraelowi.

Czy widzisz sens tutaj? Więc Kanaan jest tutaj przeklęty, to nie są potomkowie Chama w Afryce. Nie ma to nic wspólnego z Kuszytami, Afrykanami i tamtejszym niewolnictwem. Ma to wszystko wspólnego z Kananejczykami. A tak przy okazji, czy Kananejczycy i Izraelici zderzą się głowami? Później będą bitwy między Kananejczykami a Izraelitami. A więc zapowiada to bitwę z Kananejczykami, a nie zniewolenie Afrykanów.

Czy nadal masz to coś? Cham jest synem Noego i obnaża nagość Noego oraz znieważa lub zawstydzają jego ojca. Myślę, że to, co tu masz, to *Lex talionis*, prawo odwetu. Zobaczysz to później i rozwiniemy to bardziej. To oko za oko, ząb za ząb; jak

wy mnie uczyniliście, tak stanie się z wami. Myślę więc, że Noe mówi tutaj: „Jak ty, Chamie, zawstydziłeś mnie i jesteś moim synem, tak twój syn zawstydzi ciebie”. Myślę więc, że właśnie to robi, mówiąc tutaj „Kanaan”. Swoją drogą, czy to jest przypuszczenie? Tak. To są domysły z mojej strony. Próbuję to połączyć, dlaczego Kananejczycy są przeklęci. Ale wydaje się, że jest to odwzajemnianie tego, co ty zrobiłeś mnie, twój syn zrobi tobie. Myślę, że wybrano Kanaan, ponieważ jest to zapowiedź tego, co zrobi Izrael, więc macie już tę zapowiedź w pismach świętych.

W każdym razie to się dość komplikuje, więc gdzie osiedlili się potomkowie Hama? Powiedzieliśmy, że niektórzy z nich zeszli do Afryki, ale niektórzy z nich byli Kananejczykami. Czy klątwa miała zniewolić Afrykanów? Nie. To nie ma z tym nic wspólnego. To Kanaan jest tutaj przeklęty, a nie inni potomkowie Kusza i Chama. Więc kto tak naprawdę został przeklęty? Kanaan.

I. Osobowość indywidualna i korporacyjna [36:51-41:10]

Teraz jest to szersze pytanie i to również staje się trudne. Mamy tu do czynienia z wieloma kwestiami kulturowymi, a niektóre z nich stają się naprawdę trudne. Zwłaszcza, gdy mieszkamy w Ameryce. Czy w naszej kulturze mamy do czynienia z dużą ilością wstydu i honoru? Nie. Ale w innych kulturach to życie i śmierć, czego doświadczyliśmy w Ameryce nawet ostatnio, kiedy niektóre rzeczy, które się wydarzyły, zostały uciszane. Czy to w porządku, że dzieci cierpią z powodu grzechów rodziców? Chcę też pomyśleć o tym w kategoriach tego, jak odbywa się kara? Jesteśmy Amerykanami, czy postrzegamy siebie jako jednostki? Postrzegamy siebie jako jednostki. Czy zdajesz sobie sprawę, że w innych kulturach nie postrzegają siebie jako jednostki, ale jako część grupy? Ich tożsamość jest zawarta w ich grupie rodzinnej. Nawiasem mówiąc, czy według Biblii pewne grupy rodzinne będą oceniane jako całe rodziny? Więc masz pomysł, że ten osąd spada na całą grupę ludzi.

Teraz, nawet jako Amerykanie, ta grupowa rzecz zdarza się nawet w Ameryce? Na przykład mój syn i ja dyskutowaliśmy o czymś takim i wpadł na to. Powiedział: założmy, że urodziliście się w Afganistanie. A teraz zapytaj, czy nie jesteś talibem, tylko uprawiasz swoją małą działkę. Masz 2 akry ziemi i kilka owiec i kóz, głównie kóz. Jesteś

dotknięty biedą, masz żonę i kilkoro dzieci i nagle nic nie zrobiłeś i nagle ten 6 stopa 2, 200 funtów żołnierz piechoty morskiej włamuje się do drzwi twojego domu i przegląda wszystko w twoim domu. Czy zrobiłeś coś, by na to zasłużyć? Nie zrobiłeś nic, by na to zasłużyć. Co zrobiłeś? Jediną rzeczą, jaką sobie na to zasłużyłeś, było to, że byłeś Afgańczykiem. Byłeś Afgańczykiem. Czy talibowie robią złe rzeczy i czy to wpływa na innych ludzi? Tak.

Ujmę to w kontekście amerykańskim. Nie rób tego dobrze. Jedziesz samochodem i jest pierwsza w nocy, a jeden z twoich przyjaciół wypił za dużo i prowadzi. Jesteś w samochodzie, a w samochodzie jest czwórka dzieci, a on za dużo wypił. Kiedy wpada w wrak, kto odchodzi? On tak. Czy to możliwe, że inni ludzie w samochodzie zginęli, a on odszedł? Czy to mi przeszkadza? Lepiej uwierz, że mnie to niepokoi, bo w jednym przypadku znałem imię tego dzieciaka. Był moim przyjacielem. Co próbuję ci powiedzieć. Czy można być w samochodzie i dlaczego ta osoba zostaje zabita? Czy to tylko fakt, że jest w samochodzie z kimś innym, kto rozbija samochód. To wcale nie była ich wina. To oni zostali zabici, a on odchodzi. Czy widzisz, co mówię? Czy jest więc możliwe, aby ktoś podjął decyzję, która wpłynie na inne osoby w grupie? Tak. Tak już jest.

Mówię więc, że sprawa grupowa wpływa na innych i tak naprawdę jabłko spada również blisko jabłoni. Czy są rzeczy, które przechodzą w rodzinach od rodziców do dzieci? Wiem, że jest rodzina, w której było małżeństwo, a facet, który wżenił się w rodzinę, zawsze mówi o córce „Niedaleko pada jabłko od jabłoni”, patrząc na matkę rodziny. Teraz pytanie: Czy istnieje związek między matką a córką? Czy ten facet, który wżenił się w tę szaloną rodzinę, czy widzi związek między matką a córką? Tak. Mówi, że to rodzina, o której jestem pewien, że masz mgliste pojęcie. Ale wiesz, o czym mówię, są cechy rodzinne. Lepiej się stąd wynośmy. Chodźmy do Abrahama.

J. Abraham: przyjaciel Boga [41:11-42:58]

Przejdziemy teraz do narracji Abrahama. Wyszliśmy z ogrodu Eden, byliśmy poza Noem i potopem, przeskoczmy więc i spójrzmy na Abrahama. W końcu docieramy do

Księgi Rodzaju 12. Zaczniemy też poruszać się szybciej. Nie mogę odpowiedzieć na wszystkie pytania w Piśmie Świętym, które macie, ale spróbuję odpowiedzieć na te, które moim zdaniem są dużymi pytaniami i sobie z nimi poradzić. Abraham będzie jedną z najbardziej niesamowitych postaci w Starym Testamencie. Dr Wilson, niektórzy ludzie mówią, że go spotkał, on mówi, że Abraham to dobry człowiek. W każdym razie nie powinienem mówić takich rzeczy, ale książka dr Wilsona, *Nasz Ojciec Abraham*, jest znakomita. Moim zdaniem dr Wilson jest tam z księdzem Abrahamem. Nie potrafię wyrazić, jak bardzo szanuję doktora Wilsona. Przeprowadził badania nad Abrahamem i myślę, że nie bez powodu.

Zamierzam nadać każdemu z tych patriarchów tytuł od Abrahama do Izaaka i Jakuba. Tytuł Abrahama to „Abraham jest przyjacielem Boga”. Teraz, czy ja to wymyśliłem? Nie. Oto List Jakuba, rozdział 2, werset 23: „I wypełniło się Pismo, które mówi, że Abraham uwierzył Bogu i poczytano mu to za sprawiedliwość”. Czy to brzmi znajomo? „A Abraham został nazwany przyjacielem Boga”. Czy to duży tytuł, jak na kogoś, kogo można nazwać „przyjacielem bogów”? Co to znaczy być przyjacielem Boga? Spróbuję pokazać wam poprzez nasze studium Abrahama, co to znaczy być przyjacielem Boga.

Przy okazji, czy ja mówię, że Abraham jest doskonały? Nie. Abraham będzie miał swoje problemy, tak jak wszyscy ludzie mają swoje problemy, ale Abraham jest nazywany przyjacielem Boga. wróć do tego. To jest ostatni slajd. Wrócimy do tego, kiedy Abraham jest przyjacielem Boga.

K. Geografia starożytnego Bliskiego Wschodu [42:59-46:26]

Zanim to zrobimy, musimy zrobić trochę geografii. Czy pobraliście PowerPointa ? Te mapy są w PowerPointach . Nie musisz próbować rysować tych map. Nigdy nie umiałem dobrze narysować tych map. Ale tak czy inaczej. Chcę tylko przebiec przez tę mapę. Staje się to ważne dla całej reszty Biblii. To jest boisko. To jest szachownica. Zaczniemy tutaj, nad Zatoką Perską. To jest Zatoka Perska . Mamy tu Zatokę Perską. Teraz chcemy podejść tutaj – rzeka Eufrat i rzeka Tygrys. Jak rozpoznać, który jest który?

Czy ktoś zna ET? ET to Eufkrat/Tygrys. Zawsze możesz stwierdzić, w jakiej kolejności się pojawiają. ET to Eufkrat i Tygrys. Ur Chaldejskie, mamy tutaj Zatokę Perską. Co to za kraj? Iranu. Co to za kraj? Irak. Więc znamy te dwa kraje. To są ludzie z gór, to są ludzie z równin. Czy ludzie z gór i ludzie z równin zawsze walczą? Tak. Więc ci ludzie (Iran) zawsze będą próbować naciskać, ci ludzie (Irak) zawsze będą próbować robić co? Odepchnąć się. Swoją drogą, czy to prawda dzisiaj? Czy tak było przez 2000, 3000, tak, 4000 lat? Oto Zatoka Perska, my tu wchodzimy, a tu Kuwejt. Tutaj płyną Tygrys i Eufkrat.

Czy wszyscy widzą tu Ur? To Ur. A Abraham pochodził z Ur Chaldejskiego. Jeśli powiem Ci Warszawa, co od razu przychodzi Ci na myśl? Warszawa, Polska. Mówicie Warszawa, Polska. Jeśli powiem tylko Warszawa, myślicie o Polsce, ale ja myślę o Warszawie w stanie Indiana, gdzie kiedyś mieszkałem. Więc skoro Warsaw Indiana jest na niższym poziomie niż Polska, czy muszę to kwalifikować, mówiąc Warsaw, Indiana? Myślę, że to, co masz, to kiedy mówi, że Abraham pochodzi z Ur Chaldejskiego, to jest dokładnie to. To jest duże Ur w Sumerze i w większości waszych Biblii będzie napisane, że Abraham pochodzi stąd i idzie aż na północ. On zamierza udać się tutaj do Charanu. Co bym ci zasugerował i co do tego czuję się mocniej, ale nadal nie wiem na pewno, bo nie wiemy. Sugeruje się teraz, że stąd jest północne Ur i że Abraham zszedł do Charanu, kiedy schodził do Izraela. Swoją drogą, czy to ma większy sens niż jechać stąd i zamiast jechać tą drogą do Palestyny, jechać aż do Haranu? Sugeruje się więc, że jest tu północne Ur. To Ur Chaldejskie. Więc precyzuje, skąd przybyli Chaldejczycy, i że następnie pochodzi z tego północnego Ur. Nie wiemy, gdzie jest to miejsce. Tam są dosłownie setki tel, o których nie wiemy, gdzie jest to miejsce. Więc próbuję tylko powiedzieć, że jest północne Ur i południowe Ur. Teraz sam wybieram północ, ale przez dziesięciolecia uczyłem południowego Ur, ale myślę, że widziałem teraz dobrą argumentację, że istnieje północne Ur.

L. Mari [46:27-47:38]

Jakie inne miejsca są naprawdę ważne? Jest tu inne miejsce o nazwie Mari. To miejsce zwane Mari jest dokładnie tam, gdzie wpada Eufkrat i stąd, jeśli masz dobrego dwugarbnego wielbłąda z czwórką na podłodze, możesz przejść całą drogę. Więc to jest

pierwsze miejsce, kiedy tu przychodzisz, możesz napić się wody, ale w czym problem? Dlaczego Abraham po prostu nie przeszedł na drugą stronę w ten sposób, na drugą stronę pustyni? Czy byłeś kiedyś w miejscu, w którym zostałeś złapany na pustyni i jesteś na piechotę. Nie ma samochodów, nie możesz po prostu wskoczyć do samochodu w każdym kierunku, jak okiem sięgnąć, to absolutna pustynia. Czy to odstrasza cię od światła dziennego? Odpowiedź brzmi: miałem 25 lat, kiedy to się stało i było to jak okiem sięgnąć i nie było wyjścia, a ty masz swoje stopy, żadnych samochodów, nic. Pytanie. Czy to straszne? Chcę ci tylko powiedzieć. Wychodzisz tutaj na pustynię. Teraz ktoś tam wychodzi? Tak, cóż, dzisiaj widzicie, jak ludzie jeżdżą tam samochodami. Ale kiedy masz tylko wielbłąda, nawet wielbłądy nie radzą sobie zbyt dobrze. Ale mogą stąd dotrzeć, więc Mari będzie ważnym miejscem. Znaleźli kilka tabliczek w Mari. Będziemy więc mieli tabliczki z Mari z czasów Zimri Lina i Hammurabiego (ok. 1750 pne).

M. Nuzu [47:39-48:31]

Innym miejscem, z którego zamierzamy zdobyć tabletki, jest Nuzu. Znaleźli kilka tysięcy tabliczek w Nuzu. Nuzu to miejsce, z którego pochodzi wiele zwyczajów. Zobaczmy wiele starożytnych zwyczajów. Powiem wam, że to lub owo jest zwyczajem tego dnia. Skąd to wiemy? Można je znaleźć w tych tabliczkach w Nuzu. Nuzu opowie nam więc wiele zwyczajów pochodzących z 17, 18 stulecia pne w ciągu kilku 300 lat od Abrahama. Tak więc te dwa miejsca, Mari i Nuzu, dadzą nam wiele informacji o czasach zaraz po Abrahamie. Będzie to dla nas bardzo pomocne, gdy będziemy interpretować Biblię.

Nie? Nie. Ona odnosi się tutaj do miejsca na Synaju, być może tutaj, nazywało się Mara, co znaczyło gorzkie; woda była gorzka. Jest tutaj, na Synaju. To Półwysep Synaj. Mari jest zupełnie inne, leży nad Eufratem.

O. Haran i Ebla [48:32-50:45]

Tak więc, kiedy tu podchodzicie, Mari i Nuzu, oto Haran. Kogo znasz z Haranu? Rachel i Leah pochodziły stamtąd, a kto je podłączył — Laban? Czy ktoś pamięta Labana? Pamiętasz Rebekę? Ona także pochodziła z Haranu, pamiętajcie, że ona podlewała wielbłądy tutaj, w Haranie. A więc w domu Abrahama, po opuszczeniu Ur

rozbija obóz w Charanie. Tam umiera Terach , jego ojciec. Stamtąd pochodzi Laban, stamtąd pochodzą Rachel i Lea, stąd pochodzi Rebeka. Więc Haran jest ich domem. Następnie Abraham odchodzi i schodzi tędy. Teraz dwa miejsca w kierunku Morza Śródziemnego, jedno nazywa się Ebla. Stanowisko Ebla pochodzi z około 2400 roku pne. Został odkryty, jak sądzę, w latach 80. lub 70. XX wieku. A tak przy okazji, dlaczego rok 2400 pne jest dla nas ważny? Czym był Abraham? 2000 pne. Czy Ebla jest 400 lat przed Abrahamem? Więc to umieści Abrahama w ramach. Wiesz co mówię? Pokaże nam, jak to było 400 lat przed Abrahamem.

To miejsce zwane Ugarit było kolejnym znaczącym miejscem. A propos, to miejsce, Ebla. Tam są prawdziwe problemy. Ebla leży w jakim kraju? Syria. Czy Syria lubi, gdy ludzie znajdują w Ebla historie wypełnione Biblią ? Więc to, co się stało, to to, że najpierw wyszli i powiedzieli, że Sodom i Gomora zostały znalezione na tabliczkach Ebla, a potem Syryjczycy dogadali się z niektórymi Włochami i teraz, szczerze mówiąc, nie wiemy zbyt wiele o Ebla . Wygląda na to, że strona została zamknięta. Jest tam mnóstwo rzeczy i szkoda, że świat nie był w stanie się do tego dostać, ponieważ jest to tak polityczne. Swoją drogą, czy naprawdę w Syrii toczy się teraz jakiś ciężki konflikt? Czy zdajesz sobie sprawę, że syryjski prezydent Assad zabija własny naród? Jego ojciec zabił 10 000 w jednej wiosce. Więc Syria przeżywa teraz naprawdę złe czasy. Jaka jest teraz stolica Syrii? Damaszek. Damaszek jest jednym z najstarszych miast na świecie, więc jest to naprawdę całkiem miasto. To Damaszek i Syria.

P. Ugarit i Egipt [50:46-53:23]

Otóż tutaj, Ebla, 2400 pne, kilka tabliczek, nie wiemy, co w nich jest, ponieważ zdobyli je Włosi i Syryjczycy. Ugarit pochodzi z okresu od około 1400 do 1200 pne. W Ugarit znaleźli tysiące tabliczek i faktycznie istnieje język zwany ugaryckim, którego miałem niefortunny przywilej nauczyć się czytać w transkrypcji. Zgadnijcie, co tam znaleźli? Czy kiedykolwiek słyszałeś w Biblii o Baalu? W Biblii powiedziano nam, że jest taki bóg Baal i niewiele o nim wiemy. Zdajemy sobie sprawę, że teraz istnieją całe mity o Baalu. Mamy tabliczkę za tabliczką, opowiadającą nam mity o Baalu i Aszerze , jego małżonki. Mamy więc mnóstwo historii, wiemy, kim jest Baal, głównie z Ugarit.

Więc Ugarit da nam coś w okolicach czasu sędziów.

W końcu schodzimy do Izraela, mamy Jezioro Galilejskie, rzekę Jordan, Morze Martwe. Przyjeżdżamy tutaj i to jest Synaj, możecie zobaczyć półwysep Synaj tutaj, gdzie przeprawili się na Synaj. Oto jaki kraj? Egipt. To miasto to Aleksandria, a jego nazwa pochodzi od...? Aleksander Wielki. Z czego słynęła Aleksandria? Biblioteka. To było jak wczesna Biblioteka Kongresu. Ta biblioteka próbowała zdobyć każdą książkę na świecie, która była zwojem. To była niesamowita kolekcja. Został spalony, podpalony, więc nie mamy żadnych ich zapisów, ale mamy zapisy, że to miejsce było ośrodkiem nauki. Aleksandria była Bostonem starożytnego świata. Innymi słowy, było to centrum edukacji i nauki – ogromne biblioteki i edukacja. Jak tylko przyjedziesz do Kairu i Memphis. Kiedy mówię Memphis, jaka jest pierwsza rzecz, która przychodzi ci na myśl? Memphis, Tennessee? Czy ktoś gra w Memphis Tennessee? A powodem, dla którego zawsze o tym wspominam, jest król. Król jest pochowany w Memphis. Powiedziałem król na ostatniej lekcji i nie wiedzieli o czym mówię, ale dla mojego pokolenia był tylko jeden król i był to Elvis. Tennessee w Memphis. Jeśli kiedykolwiek tam pojedziesz, załóż swoje niebieskie zamszowe buty i ruszaj na ulice Memphis.

Jest tu inne miejsce, zwane *Tel Amarna* i tutaj mają listy z *Amarny*. Nie jest to dla nas teraz ważne, ale będzie później. Więc Egipt jest tutaj. Egipt jest darem Nilu. Jeśli usuniesz Nil, co pozostanie z Egiptu? Pustynia, tysiące mil w każdym kierunku. Egipt jest darem Nilu. Właściwie wejdź na swoje zdjęcia satelitarne Google Earth. Czy naprawdę możesz zejść i zobaczyć Nil? To naprawdę fajne ze zdjęcia satelitarnego Google.

Q. Schemat mapy [53:24-58:45]

Teraz pozwólcie, że pokażę wam inną mapę, która schematyzuje całą tę sprawę i zapomniałem o jednym mieście. Oto południowe Ur, oto Babilon, Mari, Nuzu i Niniwa.

Gdy tylko powiem Niniwa, kto przychodzi mi na myśl? Jonasz. Kiedy byłem młodszy, myślałem, że Jonasz dosiada tego wieloryba, wieloryb go wypłuwa, a potem udaje się do Niniwy. Jaki jest problem z tym obrazkiem? Wieloryb jest tutaj. Czy

wieloryb opłynął całą Afrykę, a potem wpłynął do rzeki Tygrys? Jaki jest problem? Rzeka Tygrys jest 4 feetmiejscami 3 lub głęboka, więc był to prawdziwy chudy wieloryb. Więc wieloryb wypływa go tutaj, nad brzegiem Morza Śródziemnego. Czy wieloryb wypłynął tu Jonasza? Bez szans. Musiałby przepłynąć całą Afrykę. Kanał Sueski był już zbudowany. Więc stało się tak, że wieloryb wypłynął go tutaj. Czy Jonasz musi tam przejść długą drogę? Więc Jonasz, to po prostu stawia Jonasza w innym kontekście, wychodząc z wieloryba i idąc i głosząc następnego dnia. Miał długą drogę do przemyślenia, zanim dotarł do Niniwy. Tak więc Niniwa była stolicą Asyrii z naprawdę paskudnymi ludźmi. Teraz tylko uogólniam, ale to byli Hitlerowie starożytnego świata. Byli niesamowicie okrutnym ludem. Jonasz nawołuje do nawrócenia, co zrobili ludzie? Pokutowali i to było niesamowite. Ich skrucha zszokowała i zasmuciła pozbawionego współczucia Jonasza.

Teraz Mari, Mari ma ponad 25 000 tabletek. W Nuzu znaleziono ich 5000. Nuzu to miejsce, z którego czerpiemy wiele naszych zwyczajów. Ebla było około 18 000 tabliczek, z których wiele wciąż czeka na przetłumaczenie. Myślę, że Ugarit, jak pamiętam, znaleziono tam około 12 000 tabliczek. Był to zupełnie nowy język alfabetyczny zwany ugaryckim. Był to dla nas również zupełnie nowy język. Więc to są miejsca, które chcę, żebyś poznał. Czy to w porządku? Pracuj więc nad poznaniem tych miejsc. ET prawda? Eufrat, Tygrys. A tak przy okazji, tak dla jasności, co to jest? Jezioro Galilejskie, rzeka Jordan, Morze Martwe? To prawdopodobnie koncepcja artysty lub nieporozumienie.

R. Czytanie i pisanie [55:37-58:46]

Teraz faktycznie znalazłem niektóre z tych tabliczek klinowych online. Chciałem tylko, żebyś je zobaczył. Pamiętasz, jak ci mówiłem, że wbijają się w błoto, kiedy piszą rysikiem? To właściwie tabliczka Mari z około 1750 roku pne. Jest taki facet, który nazywa się Zimri Lin, był królem Mari i zgadnij, z kim Zimri Lin się kłócił? Znasz tego faceta. Hammurabiego. Hammurabi i Zimri Lin walczą. Właściwie mamy teraz tabliczki od Zimri Lin z napisem: „Hammurabi mnie bije”. Czy widzisz sposób, w jaki te tablety utknęły w rysiku? Czy naprawdę widzisz koniec rysika i przód rysika? To jest coś w

rodzaju gonitwy byków , a ty wbijasz to w błoto i widzisz, że wbijają to w ten sposób, a potem w ten sposób. Przyklejają to na różne sposoby. To jest język sylabiczny. Język sylabiczny oznacza, że każda sylaba otrzymuje symbol. Ile jest różnych sylab? Jeśli podałem ci dwie spółgłoski r i d, ile sylab możesz ułożyć z „r” i „d”? Możesz zrobić „rad”, możesz zrobić „niegrzeczny”, możesz sprawić, że „pozbędziesz się”, rozumiesz , co mówię? Więc tylko z r i d możesz utworzyć 15 lub 20 różnych sylab. Teraz, gdyby każda z tych sylab miała inny symbol, a ty miałbyś 800 sylab i musiałbyś nauczyć się 800 symboli, zanim mógłbyś czytać lub pisać, kto mógłby czytać lub pisać w tej kulturze? Tylko bardzo bogaci. Musiałbyś być skrybą, żeby nauczyć się czytać. Oznaczało to, że tylko elita mogła czytać. Czy zwykły człowiek mógłby to przeczytać? Prawdopodobnie nie. Zasadniczo są one pisane przez skrybów, zawodowych skrybów, ludzi wysokiej klasy, i bardzo niewielu ludzi potrafiło to przeczytać. To jest z jednej z tablic Mari, możecie zobaczyć jak to jest. Przy okazji, te tablice błotne, co się stanie, kiedy spalą świątynię? Odpala to; robi się coraz trudniej i dlatego zostały zachowane.

Teraz jest jeden i to jest naprawdę fajne. To jest z Ebla. Przy okazji, czy widzisz kolumny i sposób, w jaki piszą w kolumnach? Widzisz to? Nawiasem mówiąc, to tego nie pokazuje, ale z boku - czasami wbijają się w bok. Tablety są mniej więcej tak szerokie jak Twój iPad . Wetkną je z boku i napiszą również z boku tych rzeczy. To dość dziwne, prawda? Ale tak wygląda tablet. To jest niesamowity tablet. Czy wiele z tych tabletek jest zepsutych? To jest pełna tabletką. To jest coś niesamowitego. Nawiasem mówiąc, jest to tablet Ebla. Czy to możliwe, żeby doktorant z University of Pennsylvania spędził 5 do 7 lat pracując nad doktoratem czytając tę jedną tabliczkę, a kiedy to zrobi, zrobi doktorat? Tak. To właśnie dzieje się w podziemiach Uniwersytetu Pensylwanii. Mają te wszystkie tabliczki, których nikt wcześniej nie czytał. Są trochę jak mieszkańcy lochów. Tam ich posadzą, facet siedzi tam 5 lat, wychodzi, czyta tabliczkę, dostaje tabliczkę i dają mu doktorat. To był żart. Ale jest w tym trochę prawdy. Ale tak czy inaczej, więc to jest tablet, pokazujący, jak wyglądają.

S. Znaczenie alfabetu [58:47-60:12]

Oto jeden, a ten jest naprawdę fajny, bo co to jest? To jest ugarycka tabliczka.

Zobaczysz, że jest mała i inna, ale ta różni się tym, że pochodzi z około 1400-1200 pne. To jest czas Sędziów. Ten jest alfabetyczny. Jaka jest zaleta alfabetu? Języki sylabiczne, musisz nauczyć się 800 symboli, zanim nauczysz się czytać i pisać. W przypadku alfabetu stosuje się fonemy, a nie sylaby. To idzie tak, jak się je mówi i jest tylko około 22 do 30 różnych dźwięków. Dlatego alfabet to tylko 22 lub 30 symboli. Jak sprytnym trzeba być, aby nauczyć się 22 symboli? Czy przedszkolak może nauczyć się 22 symboli? Czy w przypadku alfabetu jest to niesamowita nowa technologia? Czy zwykły człowiek może czytać po około 1800 roku pne, czy alfabet jest niesamowitym wynalazkiem? Chyba właśnie to próbuję powiedzieć. Czy alfabet jest niesamowitym wynalazkiem, który umożliwił zwykłemu człowiekowi umiejętność czytania? W Księdze Sędziów łapia dzieciaka uciekającego z tego miasta. Facet łapie tego dzieciaka, łapie go i mówi: „Hej, zapisz wszystkie nazwiska starszych miasta”. A dziecko je zapisuje. Był tylko dzieckiem, zwykłym dzieckiem. Złapany przypadkowo. Zapisuje to.

T. Prasa drukarska i technologia cyfrowa [60:13-62:48]

A teraz pozwólcie, że popchnę jeszcze jedną lub dwie rzeczy. Czy alfabet demokratyzuje naukę? Czy struktura alfabetu z 1800 r. p.n.e. demokratyzuje naukę? Tak. Wciśnij jeszcze raz. Około 1450 roku nie masz faceta, który opracował rzecz zwaną prasą drukarską. Teraz zamiast jednej osoby kopiującej jeden rękopis na prasie drukarskiej masz jedną osobę zdolną do wyprodukowania tysiąca rękopisów. Pytanie, czy to znowu demokratyzuje naukę? Prasa drukarska. Widzicie, jakim niesamowitym wynalazkiem była prasa drukarska w latach pięćdziesiątych XV wieku. Gutenberg zmienił całą mapę. Co się stało? Jak duży jest twój alfabet? Po drugie, cyfrowy „Alfabet” 0/1. Przeszliśmy od 22 do 2. Twój alfabet to 0 i 1. Z twoim alfabetem, z 0 i 1, czy mogę zapisać twój alfabet w kodzie ASCII? Tak. Czy z 0 i 1 mogę umieścić to w obrazie JPEG i zamienić 0 i 1 w obraz z 16 milionami kolorów? Tak. Czy mogę wziąć ten sam alfabet 0 i 1 i czy mogę zamienić go w dźwięk i umieścić w pliku audio mp3, który możesz odtworzyć i usłyszeć? Czy mogę wziąć te same 1 i 0 i umieścić je w filmie i odtwarzać te obrazy z szybkością 30 klatek na sekundę? 1 i 0 w twoim pokoleniu, czy widzisz, co się

dzieje? To jest twoje pokolenie. To jest niesamowite, co się wydarzyło przez ostatnie 30 lat? I pytanie, czy mogę wziąć to 1 i 0 i umieścić to na moim komputerze i komunikować się z facetem, który uczy się greki i ogląda mojego awatara w Indiach? Potem, tuż przed rozpoczęciem szkoły, facet w Południowej Afryce używający tych 1 i 0 - czy to może objąć cały świat? Czy uczenie się demokratyzuje? W takim razie moje pytanie do was jako chrześcijanie, czy używamy teraz tego 1 i 0, mocy 1 i 0 dla chwały Boga i dobra innych, czy też porzucamy to, aby zło go używało? Czy zło to wykorzysta? Tak.

Sugeruję więc, że żyjecie w epoce cyfrowej i szczerze mówiąc, jestem w pewnym sensie zazdrosny. Jestem starym człowiekiem. Prawdopodobnie za chwilę tu wystartuję. Taka jest szczerza prawda. Staję się starym człowiekiem, ale w twojej twarzy jest tak wiele. Mówię tylko: chwyć to, idź po to. Jest to niezwykle potężne i dzieje się w waszym pokoleniu. To naprawdę fajne. Tak czy inaczej, alfabet jest naprawdę ważny.

U. Abraham's Three Cuts: Zerwij więzy rodzinne [opuść Ur] [62:49-64:27]

Będziemy mówić o Abrahamie, a Abraham ma swoje trzy cięcia. Abraham to Księga Rodzaju, rozdziały od 12 do 25. Pierwsze cięcie, którego musi dokonać Abraham, dotyczy jego własnej rodziny. Pan powiedział Abrahamowi „Odejdź...” To jest wezwanie Abrahama. „Opuść swój kraj, swój lud i dom twego ojca i udaj się do kraju, który ci wskażę. Uczynię z was wielki naród i będę wam błogosławił. Rozsławię twoje imię i staniesz się błogosławieństwem. I będę błogosławił tym, którzy błogosławią tobie, i przeklinam tych, którzy cię przeklinają”. Po pierwsze, musi opuścić rodzinę. Swoją drogą, czy trudno jest opuścić rodzinę? Teraz jesteście z Ameryki, poruszamy się wszędzie. Mówisz: „nie, wcale nie było trudno, przyszedłem do Gordon College i wszystko jest w porządku”. Kiedy dorastasz w tych kulturach; byłeś wychowywany w rozszerzonej rodzinie. Wszyscy twoi bracia i siostry, twoi kuzyni, siostrzeńcy, ojciec i matka nie tylko tam mieszkają, ale także twój dziadek, twoja babcia i całe ich rodzeństwo mieszkają w tym samym mieście. Kiedy opuściłeś taką wioskę, czy było to dla ciebie wielką sprawą? To wielka sprawa, aby odejść. Pierwszą rzeczą, którą Bóg mówi do Abrahama, jest „odejdź”. Kto teraz będzie twoją rodziną? Zasadniczo Bóg poprowadzi go do krainy i pokaże mu nową krainę, więc zerwanie więzów rodzinnych to wielka

sprawa. Dlaczego jest tak, że kiedy Bóg powołuje ludzi tak często, coś zostaje w tyle? Mojżesz musi opuścić pustynię Synaj i wrócić do Egiptu. Tak więc wspólnym wątkiem, który dość często pojawia się w Piśmie Świętym, jest zerwanie więzów rodzinnych.

W. Melchizedek i ocalenie Lota [64:28-67:48]

Teraz, w rozdziale 14, Abraham wyrusza w pościg... pamiętasz, Lot? Lot był bratankiem Abrahama. Lot i Abraham rozdzielili się, a potem był ten król, Kedorlaomer, który zszedł i porwał Lota. Uprawdza Lota i jego rodzinę jako łup. Abraham zbiera swoich 318 ludzi i wyruszają, by schwycić tego króla. Odbijają Lota, a on wraca. Abraham zwycięża. Wraca i gdy wraca, Abraham wpada na tego faceta niespodziewanie. Wpada na Melchizedeka. *Melchi* znaczy król, *zedek* oznacza prawość – król sprawiedliwości. Wpada więc na Melchizedeka, króla sprawiedliwości. Nawiasem mówiąc, Melchizedek jest królem jakiego miasta? Czy to też jest ważne? Tak. Jest królem Salem. Ale kiedy po hebrajsku mówisz „miasto”, mówisz „Jeruzalem”. A jeśli powiesz *Jeru* „miasto Salem” i powiesz „*Jeru Salem*” bardzo szybko, co otrzymasz? Jerozolima. Ten król jest królem Jerozolimy tysiąc lat przed tym, jak Jerozolima była miastem Dawida. Melchizedek był królem Jerozolimy [miasta pokoju].

Pojawia się Melchizedek, co Abraham robi z tym facetem? Abraham daje mu dziesięcinę ze wszystkiego, co ma. Ten facet jest nie tylko królem, ale także księdzem. Więc jest kapłanem i jest królem. Ponadto jest kapłanem Najwyższego. Abraham płaci mu jedną dziesiątą ze wszystkiego, co ma. Czy Abraham szanuje tego faceta? Tak.

Ktoś z ostatniej klasy zadał mi to pytanie. W Liście do Hebrajczyków jest Melchizedek, Jezus? Czy Melchizedek jest przedwcielonym Chrystusem? Niektórzy uważają, że Melchizedek był przedwcielonym Chrystusem. Sam się z tego wycofuję. Myślę, że ten facet jest królem i kapłanem, więc jest typem Chrystusa; jest jak Chrystus w Starym Testamencie, ale tak naprawdę nie jest Jezusem. Pojawia się znikąd, a właściwie po 14 rozdziale nigdy więcej o nim nie słyszymy. On odszedł. Więc on po prostu się pojawia, Abraham płaci mu dziesiątą część, a potem znów go nie ma. Więc niektórzy ludzie myślą, że to Chrystus, myślę, że on prawdopodobnie po prostu przedstawia Chrystusa jako osobę, która jest kapłanem i królem takim, jakim byłby Jezus.

Dlatego robi podobne rzeczy do Jezusa. Istnieją różne podejścia i List do Hebrajczyków to podkreśla. Więc to jest Melchizedek z Księgi Rodzaju, który jest enigmatyczną osobą. Szczera prawda jest taka, że tak naprawdę nie wiemy. Po prostu się pojawia, a potem znika z tekstu.

Powodem, dla którego to podnoszę, jest to, że w Starym Testamencie tylko Żydzi znają Boga? Czy Melchizedek? Czy był Żydem? Nie. Abraham nie miał jeszcze dzieci, więc nie może być Żydem. Facet nie jest Żydem i czy zna Boga? Czy Abraham oddaje mu dziesięcinę za poznanie Boga Najwyższego? Tak. Sugeruję więc, żeby w Starym Testamencie nie myśleć, że to tylko Żydzi. W tekście pojawią się inne osoby, o których będziecie czytać, które pojawiły się znikąd i znają Jehowę Boga. Więc to jest dla mnie interesujące. Oto facet, który nie jest Żydem. On zna Boga; jest kapłanem Najwyższego i królem Jerozolimy.

W. Drugie cięcie Abrahama: Zerwanie przymierza [67:49-72:47]

Teraz kolejne cięcie jest w rozdziale 15 i jest trudne. W rozdziale 15 mniej więcej w wersecie 10, gdy słońce zachodziło, werset 12: „Abraham zapadł w głęboki sen i ogarnęła go gęsta i straszna ciemność. Wtedy Pan powiedział: „Wiedz na pewno, że twoi potomkowie będą przybyszami w kraju, który nie jest ich własnym, i będą zniewoleni i źle traktowani przez 400 lat”. Co by to było? „Będą zniewoleni i źle traktowani przez 400 lat”. Czy Bóg powiedział wcześniej Abrahamowi, że jego potomkowie pójdą do Egiptu na 400 lat i że będą źle traktowani i zniewoleni? Bóg mówi mu to z wyprzedzeniem. Potem przychodzi Bóg i mówi mu inne rzeczy, po czym Bóg mówi zasadniczo: „Nie mogę jeszcze dać ci tej ziemi, ponieważ grzech Amorytów nie jest jeszcze pełny. Abrahamie, dam ci tę ziemię, ale nie mogę ci jej jeszcze dać, ponieważ grzech Amorytów jeszcze się nie wypełnił”. Jaka jest implikacja? Czy Bóg mówi, że grzech Amorytów staje się coraz pełniejszy i pełniejszy, a kiedy osiągnie pewien poziom, wtedy sprowadzi Żydów, aby ich zniszczyli? Ale nie jest jeszcze pełny, więc nie mogą mieć ziemi.

Następnie werset 17 rozdziału 15: „Kiedy słońce zaszło i zapadła ciemność, ukazało się dymiące naczynie z płonąca pochodnią i przeszło między kawałkami”.

Abraham musiał przeciąć to zwierzę na pół. Następnie ten płonący garnek przechodzi między dwiema częściami zwierzęcia. Czy to oczywiste, że dzieje się tu coś symbolicznego? Okazuje się, że dobrze odgadliśmy, co oznacza ta scena. Mogą to być dwie rzeczy. Po pierwsze, to zwierzę było kiedyś jednym, a teraz jest przecięte na pół, tak jak to zwierzę było jedno, teraz Bóg i Abraham są jednym w przymierzu. Nawiasem mówiąc, czy nawet do dnia dzisiejszego mamy przymierza, w których dwoje staje się jednym w przymierzu? Pomyśl tylko o tym. Tak, małżeństwo. A więc to, co tutaj macie, to przymierze, w którym Bóg i Abraham, będąc związani ze sobą związkiem symbolizowanym jako to zwierzę, byli jednym, teraz stajemy się jednym i to jest możliwe.

Czy ktoś to kiedykolwiek zrobił? Prawdopodobnie nie robicie tego w swoim pokoleniu, ale w moim pokoleniu mieliśmy to coś, co nazywa się braćmi krwi. Więc Dave Remes i ja, w zasadzie kiedy byliśmy młodszy, skaleczyliśmy się, nie rób tego. Cóż, właściwie robisz to cięcie. Przepraszam, to był chory żart. W porządku. Ale Remes i ja w zasadzie chcieliśmy być braćmi krwi. Byliśmy naprawdę dobrymi przyjaciółmi, on był moim najlepszym przyjacielem, chcieliśmy być braćmi krwi, więc on się skaleczył, ja się skaleczyłem i zamieniliśmy się krwią. Nie rób tego dzisiaj. Ale i tak nie znaleźliśmy się wtedy lepiej, więc wymieniliśmy się krwią. Więc ta idea połączenia krwi jest tym, co chyba próbuję powiedzieć.

Więc teraz jest inne podejście do tego i myślę, że drugie jest prawdopodobnie dokładniejsze. Co to jest, wyskakuje z Księgi Jeremiasza, rozdział 34, werset 18, a symbolem, który jest użyty w Księdze Jeremiasza, jest to, że to zwierzę jest przecięte na pół, to znaczy, jeśli naruszysz przymierze, zostaniesz rozcięty na pół, jak to zwierzę. Nazywa się to ratyfikacją przymierza. Jak dzisiaj ratyfikujemy przymierza? Czy byliście kiedyś w banku i otrzymaliście notariusza, a notariusz wytłoczył to na papierze? To jak ratyfikacja przymierza. To aplikacja wędrująca; wiecie, kiedy stemplują i wybijają to, i to jest dobre. Więc to jest ratyfikacja lub uroczyste przymierze. Ponieważ to zwierzę było jedno i zostało przecięte na pół, jeśli złamiecie przymierze, zostaniecie przecięte na pół. Co się z tym teraz dzieje? Kto przechodzi między dwiema częściami? Bóg tak. Więc to,

co Bóg tutaj robi, to związanie się z Abrahamem, dymiący garnek z ogniem prawdopodobnie reprezentuje Boga, a to, co tutaj mówi, to to, że Bóg wiąże się z Abrahamem w tym przymierzu. Bóg oświadcza, że dotrzyma swojego przymierza.

A tak przy okazji, czym jest przymierze Boga? Bóg obiecał Abrahamowi trzy rzeczy. Są to: ziemia [ziemia obiecana , ziemia Kanaan]; nasienie, że jego nasienie rozmnoży się jako co? Gwiazdy nieba. Jego potomstwo rozmnoży się jak piasek na brzegu morza i czym on będzie? Byłby błogosławieństwem dla wszystkich narodów. Tak więc Abrahamowi obiecano ziemię, nasienie i że będzie błogosławieństwem dla wszystkich narodów. Bóg obiecał, że Abrahamowi iw tym procesie cięcia zwierzęcia i kociołka pomiędzy nimi, Bóg mówi: „Będę dochowywał mojego przymierza. Zawrę z tobą to przymierze. Jestem związany tym przymierzem. Otrzymasz ziemię, nasienie i błogosławieństwo”. Więc to jest ratyfikacja przymierza, w którym Bóg uczestniczy w tym Przymierzu Abrahamowym.

X. Trzecie cięcie Abrahama: obrzezanie [72:48-78:36]

Teraz jest jeszcze jedno cięcie, a to jest cięcie ciała w 17 rozdziale Księgi Rodzaju. Muszę wam opowiedzieć krótką historię, kiedy o tym wspominał. Dawno, dawno temu przez 22 lata uczyłem w innej szkole. Było to miejsce zwane Grace College. To bardzo konserwatywna szkoła, bardzo skoncentrowana na Bogu, skoncentrowana na Biblii. Miałem z przodu tę dziewczynę, która tam siedziała. Czy kiedykolwiek widziałeś studentów, którzy zapisywali każde twoje słowo i mówili: „Och, po prostu wierzę we wszystko, profesorze Hildebrandt...” To było, kiedy byłem młodszy. Więc naprawdę jej to przeszkadzało i wszystko zapisała, więc przeglądaliśmy ten tekst o 17 rozdziale Księgi Rodzaju. Ta dziewczyna podnosi rękę i pyta: „Profesorze Hildebrandt, w tym rozdziale jest napisane, że Abraham był obrzezany i obrzezuje swoje synu, co to w ogóle jest?” Teraz pierwszą rzeczą, o której pomyślałem, było to , czy studenci ustawiają profesorów? Więc patrzę jej prosto w twarz i oczekuję tego małego uśmiešku na jej twarzy, jak „ Mam cię teraz, co zamierzasz zrobić”. Więc patrzę na nią, a ona patrzy na mnie pustym wzrokiem, jakby była taka niewinna. Jest gotowa do zapisania odpowiedzi. Mówię: „Święta krowa, ona naprawdę mnie pyta ”, mam na myśli prawdę, że mnie pyta. Myślę

sobie: „Teraz to widzę: Hildebrandt zostaje zwolniony za rysowanie obrazków na tablicy”. Więc wieczorem wracam do domu i mówię żonie, powiedziałem: „Nie możesz w to uwierzyć, ta dziewczyna *spotkała się* [naprawdę] przed całą klasą, ta dziewczyna zapytała mnie, co to jest obrzezanie. Możesz w to uwierzyć?” Moja żona odwraca się do mnie i mówi, wiesz, jak byłem w jakiejś 7-8 ^{klasie} to też nie wiedziałem co to jest. Poszedłem i zapytałem pastora, co to jest. Pomyślałem „Święta krowa, to jest dość dziwne”, a potem zdałem sobie sprawę, że większość mężczyzn jest teraz obrzezana po urodzeniu. Mówię, że wielu facetów nawet nie wie. Więc pozwólcie, że powiem tylko: w zasadzie to jest to, że na końcu męskiego penisa jest skóra, która zwisa na około pół cala lub coś takiego, że lekarz ją odcina. To się nazywa napletek. Odcina ten napletek. A tak przy okazji, to się dzieje, kiedy jesteś dzieckiem. Wiem to, bo miałam dwóch synów. Kiedy robią to dziecku, ledwo płaczą. Nie żartuję, miałem z tym większy problem niż moi synowie. Było już po wszystkim, a dzieci ledwie kwiliły. Spróbuj tego na 18-latce. Czy to problem? Nawiasem mówiąc, w Biblii, czy to będzie problem później? Abraham został obrzezany w wieku 75 lat, czy to problem? To jest problem. Tak czy inaczej, tylko kilka rzeczy do przemyślenia.

Swoją drogą, czy to obrzezanie, czy to coś wielkiego? Czy obrzezanie jest sposobem identyfikacji Żydów? Czy Żydzi są „z obrzezania”, a jeśli jesteś poganinem, to kim? Nieobrzezany. Czy kiedykolwiek słyszałeś tę terminologię, „nieobrzezani poganie”? Więc tak Żydzi używali tego jako etnicznego znacznika pokazującego, że jesteś w judaizmie. Czy inne kultury poza Żydami obrzezały? Tak, inne kultury tak zrobiły. Ale czy Bóg mówi tutaj, „podczas gdy inne kultury również obrzezały obrzezanie dla was oznacza znak przymierza”. W ten sposób jest uszczelniony. Przymierze jest zapieczętowane w twoim ciele. A teraz pozwólcie, że podejść tutaj na chwilę i czy ktoś z was ma pochodzenie prezbiteriańskie? Prezbiterianie chrzczą dzieci i pozwólcie, że przedstawię tutaj kilka punktów na temat obrzezania. Staje się to bezwarunkowym przymierzem ziemi, nasienia i błogosławieństwa. Czy niektórzy z was są prezbiterianinami? Czy w środowisku prezbiteriańskim chrzczą dzieci? Tak, robią. Czy zdajesz sobie sprawę, że to na podstawie obrzezania. Żydzi mieli być obrzezani w

ósmym dzień. Teraz to obrzezanie pokazuje, że byli częścią społeczności przymierza. Prezbiterianie, kiedy chrzczą dzieci, mówią, że nasze dzieci, podobnie jak obrzezanie, i podczas chrztu, nasze dzieci są częścią wspólnoty przymierza wierzących w Chrystusa. Czy dlatego chrzczą niemowlęta/niemowlęta? Zasadniczo chodzi o to, by powitać te niemowlęta w społeczności przymierza.

Przy okazji, czy niektórzy z was są baptystami? Nie chrzci się dzieci. Ale czy rozumiecie, dlaczego prezbiterianie mieliby to robić? Podobnie jak obrzezanie w Starym Testamencie i chrzest w Nowym Testamencie, włączacie te niemowlęta do wspólnoty przymierza. Więc stąd to się bierze. Przymierze Abrahama to ziemia, nasienie i błogosławieństwo.

Kiedy Abraham obrzeza siebie i swoje dziecko, przymierze jest bezwarunkowe. Oznacza to, że Abraham wypełnił warunki przymierza, co oznacza, że Bóg jest teraz zobowiązany za ziemię, nasienie i błogosławieństwo. Teraz jest to bezwarunkowe przymierze. Przymierze Abrahamowe jest bezwarunkowe. Teraz, kiedy wchodzić w Przymierze Mojżeszowe, czy oni musieli być mu posłuszni, aby otrzymać błogosławieństwa i przekleństwa? Czy musieli być mu posłuszni, a jeśli nie byli posłuszni, otrzymywali przekleństwo? Przymierze z Abrahamem jest bezwarunkowe. Więc Bóg będzie działał z potomkami Abrahama gwarantowanymi. Zdobędą ziemię, ziarno i będą błogosławieństwem dla narodów. Co się stanie teraz, będą inne przymierza, które są warunkowe. Będą uwarunkowani na podstawie ich posłuszeństwa. Przymierze Mojżeszowe jest warunkowe, więc chcę tylko powiedzieć, że kiedy zostanie obrzezany, to wszystko. W tym sensie przymierze zostało ratyfikowane.

Y. Problemy krytyków: wielbłądy [78:37-80:18]

Teraz są pewne problemy. Są to ogólne problemy, które krytycy faktycznie napotykają w przypadku tekstu. W 12 rozdziale Księgi Rodzaju jest napisane, że Abraham ma wielbłądy. Jaki jest z tym problem? Wiele lat temu powiedzieli, że w Biblii jest błąd, ponieważ powiedzieli, że wielbłądy zostały udomowione dopiero około 1200 roku pne. Jaka randka Abrahama? 2000 pne. Mówią więc, że Abraham żył 800 lat przed udomowieniem wielbłądów, dlatego Biblia zawiera tutaj błąd. Abraham nie mógł mieć

udomowionych wielbłądów. Dlatego Biblia zawiera błąd. I oto, zgadnij, co się stanie ? Znaleźli w Ebla, 2400 pne, 400 lat przed Abrahamem, i zgadnijcie, co mają faceci w Ebla? Udomowione wielbłądy. Tak więc krytycy krytykują Biblię na podstawie wielbłądów i szczerze mówiąc teraz dowiedzieli się, że nawet 400 lat przed Abrahamem wielbłądy zostały udomowione.

Czy byłeś kiedyś w pobliżu wielbłądów? Mam jeszcze jedno pytanie: czy wielbłądy są kiedykolwiek udomowione? Te zwierzęta mają osobowość, a niektóre wielbłądy są naprawdę wredne . Opowiem ci któregoś dnia, kiedy będziemy mieli trochę materiału, chociaż to jest teraz na taśmie, opowiem ci kilka historii o wielbłądach. Spędziliśmy kilka nocy w namiocie Beduinów. Beduini hodują wielbłądy... a facet wyszedł pewnej nocy i opowiedział nam trzy godziny dowcipów o wielbłądach. To jest szczerza prawda. Cała ich kultura jest zbudowana wokół wielbłąda. Wielbłądy to niesamowite stworzenia. Wielbłądy to fenomenalne zwierzęta.

Z. Krytycy i Hetyci [80:19-81:28]

Biblia mówi, że Abraham natknął się na kilku Hetytów w Księdze Rodzaju 15:20, ale krytycy powiedzieli: „Hej, nie ma wzmianki o jakichkolwiek Hetytach i wiemy dużo o starożytnym świecie i nie ma wzmianki o Hetytach”. A ponieważ Biblia wspomina o Hetytach i Filistynach razem z Abrahamem, to nie może być prawda. Zatem Biblia musi zawierać błędy. Cóż, jeszcze raz, zgadnij, co się stanie. Jakiś facet grzebie w górnej Turcji i nagle trafia na Boghazkoya . To stolica imperium hetyckiego. Nie tylko istnieje stolica Hetytów, ale teraz wiemy, że było to całe imperium. Istnieje cały język hetycki. Możesz iść i ponownie zrobić doktorat, ucząc się czytać te hetyckie teksty, z których część z nich, jak sądzę, nie została jeszcze przetłumaczona. Istnieje cała kultura Hetytów. Teraz o nich wiemy. Pochodzili z północno-środkowej Turcji. Wiemy, że byli Hetyci. Nawiasem mówiąc, czy ktoś pamięta, że Uriasz Hetyta był mężem Batszeby i Dawida. Więc był kolejnym Hetytą, ale Abraham też spotkał Hetytów i teraz wiemy, że w Turcji było całe imperium Hetytów. Więc znowu krytycy się mylili.

AA. Dan w Rodzaju 14:14: Anachronizm [81:29-85:24]

Teraz ten trzeci jest prawdziwym problemem. Jeśli macie swoje Biblie, pozwólcie,

że wam je przeczytam. W Księdze Rodzaju rozdział 14 werset 14 jest to poważny problem. Muszę spróbować to wyjaśnić. Jest napisane : „Kiedy Abraham usłyszał, że jego krewny Lot został wzięty do niewoli, zawołał 318 wyszkolonych mężów, którzy urodzili się z jego rodziny, i wyruszył w pościg aż do Dan”. Gdzie jest Dan? Miasto Dan, jeśli jestem tutaj Jerozolimą, to Kyle, daleko z tyłu pokoju jest Dan. Dan to najbardziej wysunięta na północ część Izraela. Teraz mówisz: „Poczekaj, Hildebrandt, w czym problem? Ściągł go od południa, gdzie był w Jerozolimie, aż do tamtejszego pokoju na zapleczu. Nie ma z tym problemu. Problem polegał na tym, że Dan miał na imię Dan dopiero w czasach Jozuego i Sędziów.

Zasadniczo plemię Dana, jeśli to jest Izrael tutaj, plemię Dana osiedliło się na równinie przybrzeżnej z Filistynami. Dan nie lubił przebywać w pobliżu Filistynów, ponieważ co się działo, gdy byli w pobliżu Filistynów? Co Filistyni zrobili ludziom? Zabili ich. Dan mówi: „Nie lubimy tych Filistynów. Pobili nas, więc zabierzemy nasze plemię z miejsca, gdzie Filistyni są na nadmorskiej równinie tutaj, a nie chcemy cały czas walczyć z Filistynami, więc przeniesiemy całe nasze plemię cofnij się tam, gdzie jest Kyle. Zamierzamy wziąć całe plemię i zredukować je do jednego miasta. Miasto to nazywało się „Dan”. To znane miasto w Izraelu, ale dopiero później nazwano je „Dan”. Pierwotnie był to Laisz .

Więc to, co tu macie, nazywa się **anachronizmem** . Co teraz oznacza „chronizm”? Widzisz tam słowo „chronizm”? Chronologia, *chronos* oznacza „czas”. Anachronizm oznacza „poza czasem”. Innymi słowy, miasto Dan, Abraham nie mógł znać miasta Dan. Chyba właśnie to próbuję powiedzieć. Dan nie zostanie tak nazwany przez kolejne 800 lat. Powiecie: „Więc dlaczego to jest w Biblii w Księdze Rodzaju?” Myślę, że to samo, gdybym ci powiedział: „Idziemy do Liberty Tree Mall”. Centrum handlowe Liberty Tree — położenie W jakim mieście to jest? Czy ktoś zna Danversa? Powiedziałem, że pójdziemy do centrum handlowego Liberty Tree w Danvers, wszyscy będą wiedzieć, gdzie to jest. Ale gdybym ci powiedział: „Idziemy do centrum handlowego Liberty Tree w Salem Village”, czy wiedziałbyś, gdzie to jest? Danvers wiele, wiele lat temu nazywano Salem Village. Nikt tego teraz nie pamięta. Więc

problem polega na tym, że jeśli piszę współczesną książkę i umieszczam „Salem Village”, czy ktoś wie, gdzie to jest? Nie. Ale gdybym powiedział „Danvers”, wszyscy by wiedzieli? Tak. Mówię więc, że tekst został tutaj zaktualizowany. Wydaje się, że tekst został zaktualizowany, więc oryginalna nazwa, która brzmiała „Laish”, została zaktualizowana do Dan. Czy to możliwe, że Jozue to zrobił. Kto ukończył Pięcioksiąg? Czy Mojżesz skończył pisać Księgę Powtórzonego Prawa? Nie. Mojżesz jest czym na końcu Księgi Powtórzonego Prawa? On jest martwy. To dość trudne, przynajmniej z tego, co mi powiedziano, dość trudno jest pisać po śmierci. Tak więc Księga Powtórzonego Prawa została prawdopodobnie ukończona przez Jozuego. Czy to możliwe, że Joshua mógł wstawić tę nazwę później lub ktoś nawet później niż Joshua wstawił ją, ponieważ pomyślał: „Hej, chłopaki, nie wiecie, gdzie jest to miasto. Jeśli powiem Dan, wszyscy wiedzą, gdzie jest Dan. Więc tekst został zaktualizowany. To poważny problem dla niektórych ludzi, ale myślę, że realistycznie musimy powiedzieć, że Abraham nie znał imienia Dan, ponieważ Dan był tam dużo później.

[Komentarz studenta] Powiedziała, czy to czyni ją złą? Mówię, że nie, to nie jest złe, po prostu nazwa została zaktualizowana. Język został zaktualizowany, ponieważ nikt nie wie, gdzie jest wioska Salem, a wszyscy wiedzą, gdzie jest Danvers. W porządku, więc to jest tutaj duże.

AB. „Trójka” dzieci Abrahama

Syn numer jeden : Eleazar z Damaszku [85:25-86:29]

Abraham ma „troje dzieci”. Po prostu szybko to zrobimy. Pierwszym z nich był Eleazar z Damaszku. Jaki jest problem Abrahama? Sarah jest bezpłodna i nie może mieć dzieci, więc pozwólcie, że po prostu opowiem tę historię. Więc Abraham przychodzi do Boga i mówi: „Boże, powiedziałeś, że pobłogosławisz mnie tą ziemią, nasieniem i błogosławieństwem, ale nie mam dzieci. To mi nie służy”. I mówi: „Poza tym nie mam dzieci, a Eleazar z Damaszku, mój sługa, wszystko dostanie. Całe dziedzictwo przejdzie na Eleazara z Damaszku”. Więc to jest pierwsze z „dzieci” Abrahama. Eleazar z Damaszku, jego sługa, miał otrzymać dziedzictwo. A swoją drogą, czy to jest zgodne z prawem? A odpowiedź brzmi: tak. Wiemy, że z kodeksu Hammurabiego i niektórych z

tych starożytnych kodeksów prawnych, że jeśli osoba zmarła i nie miała dzieci, kto otrzymał jej dobra? Sługa odebrał towar. Jest to więc zgodne ze starożytnymi prawami, zgodnie z którymi Eleazar z Damaszku miał otrzymać dziedzictwo Abrahama. Bóg przychodzi do niego i mówi: „Nie, to nie będzie Eleazar, to będzie ktoś z twojego ciała”. Więc to nie jest Eleazar, ale to jest pierwszy, którego Abraham myślał, że będzie miał, swojego sługę.

AC. Ismael i Hagar: syn numer dwa [86:30-89:51]

Co zatem stanie się z Hagar? Jest to właściwie bardzo ważny tekst w 16 rozdziale Księgi Rodzaju. Pozwólcie, że opowiem tę historię. Hagar jest służebnicą Abrahama, jego sługą. Kto umawia Abrahama z Hagar? Sara. Sara mówi do Abrahama: „Nie mogę mieć dzieci. Idź do Hagar i poczęj z nią, a wtedy to dziecko będzie moim dzieckiem i dlatego otrzyma dziedzictwo i będzie naszym dzieckiem”. To jest dokładnie tak, jak w prawach Hammurabiego. Przestrzegają praw i zwyczajów swoich czasów. Teraz jest to duży problem. Musimy wyjść z naszej kultury. Czy kodeks Hammurabiego mówił, że pan może iść do swojej pokojówki i że każde dziecko, które ma, będzie jego adoptowanym dzieckiem? Tak. Było to dozwolone w prawach Hammurabiego.

Teraz mówisz: „Wow, to Abraham zdradza Sarę”. Czy Abraham zdradza Sarę? Czy Sarah widziała to w ten sposób? Czy Abraham widział to w ten sposób? Nie. Myślę, że to, co musisz zrobić, to usunąć to z... jak mówi jeden z kolegów na ostatnich zajęciach: „Abraham uprawia seks z inną kobietą”. Czy to amerykański sposób myślenia o tym. Czy Abraham myślał o tym w ten sposób? „Abraham uprawia seks i zdradza swoją żonę”. Nie. Myślą o tym w ten sposób. Moja żona i ja nie możemy mieć dzieci. Ale jeśli nie moglibyśmy mieć dzieci, czy jest możliwe, żeby wzięli część mnie, część mojej żony i znaleźli kobietę, której zapłacimy od 10 do 20 tysięcy dolarów i wsadzą to w tę drugą kobietę i ona, tę zastępczą matkę, ma dziecko? Oto, co się tutaj dzieje. Czy Abraham może pójść do swojego lekarza i umieścić części w probówce i umieścić je w drugiej kobiecie? Abraham nie może tego zrobić, więc musi to zrobić w naturalny sposób. Więc w zasadzie to, co masz, to umieścić to w kontekście zastępczej żony. To nie jest zdrada żony; jego żona to zorganizowała. Hagar jest zastępczą żoną.

Nawiasem mówiąc, nawet w dzisiejszych czasach, kiedy dziecko z próbówki wkłada się do innej kobiety i ona rodzi to dziecko, czy pamiętacie ten przypadek w New Jersey? Kobieta rodzi dziecko, czy kobieta, która rodzi dziecko, chce je zatrzymać? Czy pamiętasz to? Kobieta, która urodziła dziecko, była przywiązana do dziecka i nie chciała go oddać mężowi i żonie.

Czy powoduje to problemy nawet we współczesnej Ameryce z próbówkami i dziećmi? To nadal powoduje problem. Czy był jakiś problem po tym, jak Sara oddała Hagar mężowi na kolana? Czy istnieje zazdrość między Hagar i Sarą? Tak. Czy to wtedy działało, czy były z tym związane problemy?

Czy to oznacza, że Bóg to aprobejuje? A może tak postępowali w swojej kulturze? Czy w Biblii są zapisy, które niekoniecznie mówią, że jest to prawdą na zawsze? Jeśli to było częścią ich kultury, nie miało być uniwersalizowane. Musisz więc oddzielić normy kulturowe od uniwersaliów moralnych. Musisz rozdzielić te dwie rzeczy. Nawiasem mówiąc, czy Bóg chroni Izmaela i Hagar? Czy Bóg ich chroni? Tak. Bóg opiekuje się nimi nawet po tym, jak Sarah ich wyrzuca i wyruszają na pustynię. Więc to jest całkiem duża sprawa tutaj.

OGŁOSZENIE. Trzeci syn: Izaak, syn przymierza [89:52-91:03]

W końcu masz tego Izaaka, jest synem obietnicy, zrodzonym z Sary i Abrahama, kiedy są bardzo starzy. Co oznacza imię Izaaka? Izaak oznacza „śmiech”. Sara się śmiała, czy Abraham też się śmiał? On też się śmiał. Więc ma na imię Izaak, śmiech. To jest więc syn obietnicy, wielce upragniony i wyczekiwany syn obietnicy. Tam zakończymy sprawę i zobaczymy się w czwartek.

To jest dr Ted Hildebrandt na ósmym wykładzie z historii, literatury i teologii Starego Testamentu. Wykład ten rozpoczął się od synów Bożych i córek ludzkich w 6 rozdziale Księgi Rodzaju i przeszedł do Abrahama, przyjaciela Boga, geografii Mezopotamii a także trzy cięcia w życiu Abrahama i trojga jego rzekomych dzieci.